

กฎแห่งชีวิตกับเคล็ดลับของหัวใจเศรษฐี

อัจฉราพร ฉากครบุรี

ภาควิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Natyoodee2012@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ “กฎแห่งชีวิตกับเคล็ดลับของหัวใจเศรษฐี” พบว่า เคล็ดลับของหัวใจเศรษฐีคือ “อุ อา กะ สะ” ที่เรียกสั้น ๆ ว่า “ขยันหา รักษาดี ผูกไมตรีกับภักษามิตร ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง” ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาแก้ปัญหาสังคมได้ดีที่สุด ขอให้ได้นำเอาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริงและเป็นคุณธรรมที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบันที่เรียกว่า “ทฤษฎี 4 มิติ” คือ (1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือขยัน หมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน (2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร (3) กัลป์ยามมิตตตา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย และ (4) สมชีวิตา มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการรู้จักพอเพียง มีการพอประมาณ ทั้งในการบริโภคและการดำเนินชีวิตมีความมั่นคงในจิตใจ และไม่ประมาท รู้จักมัธยัสถ์ อดออม รู้จักประมาณตนเอง มีประหยัดเก็บไว้ รู้จักประมาณในการบริโภคในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดี รู้จักการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้น้อยที่สุด โดยได้ผลประโยชน์จากการใช้นั้นมากที่สุด รู้จักใช้เงินเมื่อถึงคราวใช้ โดยรู้คุณค่าของเงิน ไม่สุรุ่ยสุร่าย หรือใช้อย่างไม่ถูกต้อง แต่มีได้หมายถึงการเก็บไว้โดยไม่จ่ายเลย จะต้องรู้จักใช้ รู้จักเก็บให้เหมาะสม ในการดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา ขยันหมั่นเพียร พยายามพัฒนาชีวิตด้านฐานะทางเศรษฐกิจด้วยการพึ่งตนเองเป็นหลัก เน้นให้รู้จักการดำเนินชีวิต รู้จักการใช้จ่ายและรักษาทรัพย์ที่ได้มา รู้จักการเลี้ยงชีวิตแต่พอเหมาะพอดีกับตนเอง ดูแลเอาใจใส่กิจการงานของตนอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้งสอนให้ลงมือกระทำด้วยความพยายามของตน รู้ว่าตำแหน่งฐานะ อาชีพ การงานของตน มีหน้าที่และความรับผิดชอบ จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั่นเอง

คำสำคัญ : กฎแห่งชีวิต เคล็ดลับ หัวใจเศรษฐี

The key to life and the secrets of the millionaire's heart

Artcharaporn Chakkornburi

Department of Social Studies Faculty of Humanities and Social Sciences

Nakhon Pathom Rajabhat University

Natyoodee2012@gmail.com

Abstract

This article aims to study and analyze. “The key to life and the secrets of the millionaire's heart “ found that the secret of a millionaire's heart is “uh ah ka sa”, which is abbreviated as “Hard to find, treat well, bond with good friends. live sufficiently” which is the best principle that can be used to solve social problems Please bring it to practice in our daily life truly and be a virtue that is essential and extremely important today called The four “Ditthamikatta 4” are: (1) utthana sampada with diligence, which is diligence in the performance of duties; Preserving wealth and works that one has done with diligence. (3) Kalpayanamittata associating with good people, that is, knowing how to determine people in their place of residence; and (4) samjiva has a proper living, that is, knowing how to determine income and living expenses but in moderation. which is consistent with the concept of sufficiency economy in terms of knowing sufficiency having moderation in consumption and lifestyle, having stability in mind and being careless, knowing thrifty, saving, knowing self-There is a saving, known about the consumption in the expenditure of property. Know the sufficiency Know how to minimize the use of available resources. by getting the most benefit from using it Know how to spend money when it's time to spend by knowing the value of money do not waste or used incorrectly But it doesn't mean keeping it without paying at all. Must be known know how to store properly in living with wisdom diligent endeavor to develop life in economic status by mainly being self-sufficient Emphasis on knowing how to live know how to spend and maintain the acquired wealth Know how to live a life, but it is suitable for oneself. Take care of their business on a regular basis not giving up, teaching them to act with their own efforts. Know that their position, status, occupation, and work have duties and responsibilities Therefore; it will be the cause to achieve success in accordance with the duties and responsibilities itself.

Keywords: Keys to life, tips, millionaire's heart.

บทนำ

โลกและสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วอย่างไม่หยุดยั้งส่งผลให้ผู้คนในสังคมต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รวมทั้งได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ ได้แก่ การเอาใจเอาเปรียบผู้อื่นและเห็นแก่ตัวจนขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต การเบียดเบียนกัน การทำร้ายกันและกัน การทุจริตคอร์รัปชัน การแบ่งแยกฝ่ายและการขาดความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาตินับวันจะกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไข และยิ่งหากปล่อยไว้ให้นานออกไปก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ จึงจำเป็นต้องสร้างสังคมให้เข้มแข็งด้วยการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เปี่ยมด้วยคุณธรรมจริยธรรม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และนำไปสู่การแก้ปัญหาและการป้องกันปัญหาในอนาคต ในการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจวิถีพุทธแบบพึ่งพาตนเอง ตามหลักคำสอนเรื่อง “รู้จักพอประมาณ ฐ [1]” เป็นคำสอนที่สำคัญในพระพุทธศาสนา นับว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะสังคมไทยที่มีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะว่า พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มาโดยตลอดในยุคโลกาภิวัตน์ [2] ที่ทำให้คนเราได้มองเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เป็นสาเหตุของการเกิดค่านิยมทางวัตถุ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านการบริโภคเป็นแบบทุนนิยม ได้กลายเป็นค่านิยมที่ยึดติดกับวัตถุจึงทำให้คนเราต้องใช้จ่ายเกินความจำเป็นและทำให้เกิดเป็นความต้องการที่ไม่รู้จักความพอดีมีความคิดที่คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียวจึงกลายเป็นปัญหาและภาวะของสังคม สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดจากความไม่รู้จักคำว่าพอประมาณในวัตถุหรือในปัจจุบันสื่ออย่างเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะทำให้การเลือกซื้อสินค้าและบริการนั้นเป็นไปอย่างประหยัด คุ่มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดนั่นเอง

พื้นฐานในเคล็ดลับของหัวใจเศรษฐี

1. แนวคิดและความเป็นมาของหัวใจเศรษฐี

เมื่อพิจารณาความหมายของเศรษฐี จะเห็นได้ว่า คนธรรมดาๆ แม้จะไม่มีเงินเลยแม้แต่บาทเดียว แต่หากเป็นผู้ประเสริฐ เพราะมีความประพฤติดีงาม และยังสร้างสรรค์แต่สิ่งดีที่มีคุณค่าฝากไว้ให้แผ่นดิน ก็นับเป็นเศรษฐีได้เหมือนกัน ดังนั้นคำว่า “เศรษฐี” หมายถึง “ผู้มีทรัพย์มาก” ที่มาจากภาษาบาลีว่า “เสฏฐ” แปลว่า “ผู้ประเสริฐ” หรือ “ผู้ประเสริฐที่สุด” เหมือนกับที่เจ้าชายสิทธัตถะ ได้เปล่งวาจาครั้งแรกเมื่อตอนที่ท่านประสูติว่า “เราเป็นยอดคนของโลก เราเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก เราเป็นผู้เจริญที่สุดในโลก” คำว่า “เราเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก” ในภาษาบาลีใช้คำว่า “เสฏฐโหมสมิ โลกสส” เฉพาะคำว่า “เสฏฐ” แปลว่า “ประเสริฐที่สุด” มาจากคำสองคำ คือ “อคโค” และ “เสฏฐ” สองคำที่มาขยายคำว่า “เสฏฐโหมสมิ” เมื่อกกล่าวโดยความหมายที่แท้ก็คือเรื่องเดียวกัน กล่าวคือ มุ่งไปที่ “ความเป็นเลิศ ความประเสริฐ ความวิเศษสุด” นี้คือรากศัพท์ที่แท้จริงของคำว่า “เศรษฐี” ดังนั้นคำว่า “เศรษฐี” จึงไม่ได้แปลกันอย่างผิวเผินตื้นๆ ว่า “ผู้มีทรัพย์มาก” เท่านั้น แต่สามารถแปลได้อีกความหมายหนึ่งว่า “ผู้ประเสริฐ, ผู้เป็นเลิศ, ผู้เป็นยอดคน” นอกจากนี้ คำว่า “เศรษฐี” ในความหมายอย่างสามัญที่แปลกันว่า “คนมีทรัพย์มาก, คนมั่งคั่งร่ำรวย” นั่นก็คือ คำว่า “มหาธนวาณิช” “มหาธนวาณิช” มาจากคำว่า “มหา” สมาสกับคำว่า “ธน” และ “วาณิช” คำว่า “มหา” แปลว่า “มาก” “ธน” แปลว่า “ทรัพย์” ส่วน “วาณิช” แปลว่า “พ่อค้า” “มหาธนวาณิช” แปลเอาความว่า “พ่อค้าผู้มีทรัพย์มาก” ดังนั้นคำว่า “เศรษฐี” จึงต่างจาก “มหาธนวาณิช” [3]

กล่าวสรุปได้ว่า เศรษฐี ต้องเป็นคนดี (สมัยก่อนเรียกคนดีว่าเป็น คนใจบุญ) ต้องเป็นคนใจบุญจึงได้เป็นเศรษฐี ทางล้านนา เรียกเศรษฐีว่า “พ่อเลี้ยง” สื่อความหมายว่า ต้องเป็นคนใจดีที่เป็นผู้กว้างขวางเพราะเป็นพระผู้ให้ การเป็นเศรษฐีจึงต้องมีบุคลิกภาพของการเป็นผู้ให้ ส่วนผู้มีทรัพย์มาก จึงได้เป็นมหาธนวาณิช คนไทยเรียกรวมกันเป็นคำซ้อนว่า “พ่อค้าวาณิช” คนที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ต่างๆ เขาเรียกว่า “วาณิชธนกิจ” คำว่า “วาณิช” ถ้าเป็นชื่อกิจกรรมแปลว่า “การทำมาค้าขาย” ถ้าเป็นชื่อคนแปลว่า “พ่อค้า” ดังนั้น “เศรษฐี” กับ “คนรวย” จึงต่างกัน

2. การพัฒนาชีวิตกับหัวใจเศรษฐกิจ

หัวใจเศรษฐกิจ ที่เรียกว่า “ทฤษฎีอัมมิกัตถะ” หรือเรียกอีกอย่างว่า “ทฤษฎีอัมมิกัตถะสังวัตตนิกรรม 4” หมายถึง ข้อธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มี ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม 4 ประการ คือ (1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุปบายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ (2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม) เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ (3) กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตน เจริญ สันทนกับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ (4) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่ง โภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ผิดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจักต้องเหนื่อรายจ่าย และ รายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนื่อรายได้ [4] จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีอัมมิกัตถะ 4 ข้อ ซึ่งเป็นหัวใจเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาชีวิตที่เกี่ยวกับการบริโภค ถือว่า เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิต เพราะว่าการบริโภคเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้สิ่งนั้น มาหล่อเลี้ยงชีวิต การบริโภคเป็นการใช้จ่ายสินค้าและบริการบำบัดความต้องการซึ่งทำให้ได้รับความพอใจ โดยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การบริโภคเพื่อเกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น คือ การบริโภคที่สำเร็จผล การบริโภคตามแนวพุทธจะต้องประกอบด้วยเหตุผลของการบริโภค คุณภาพชีวิตจะเป็นฐานสนับสนุน การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ทำให้มนุษย์มีความสามารถในการดำรงชีวิตที่ดีงาม การบริโภคพระพุทธรูปเจ้าได้ตรัสให้ภิกษุพิจารณาโดยแยกคายว่า การบริโภคปัจจัยสี่ คือ “เครื่องนุ่งห่มก็ใช้สอยเพื่อปกปิดร่างกายไม่ใช่เพื่อ ตกแต่งเป็นเครื่องประดับ อาหารก็รู้ว่าบริโภคเพื่อยังอัตภาพร่างกายให้ดำรงอยู่ได้ บรรเทาความหิวเก่า ป้องกันความหิวใหม่ เพื่อที่จะได้ มีกำลังในการสร้างคุณความดี ที่อยู่อาศัยก็ใช้สอย เพื่อบำบัดความหนาว ความร้อน และป้องกันอันตราย จากสัตว์และฤดูกาล ส่วนยารักษาโรคก็ใช้เพื่อบำบัดเวทนา อาพาธต่างๆ

กล่าวสรุปได้ว่า การบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 จึงต้องพิจารณาให้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ จึงจะได้รับประโยชน์สำหรับ บริโภคเอง” ก็คือ การรู้จักประมาณ การแสวงหาปัจจัยด้วยการเพ่งเล็งที่ความต้องการของตน แต่ให้แสวงหาปัจจัยด้วยการใช้ปัญญา เป็นเครื่องนำทาง (โยนิโสมนสิการ) ตอบสนองความต้องการความสุขของคน คือ “ความสุขที่เกิดจากการมีทรัพย์ สุขที่เกิดจากการ สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้ สุขที่เกิดจากการไม่ตกเป็นหนี้เป็นสินใคร มุ่งเน้นการได้ความสุขที่เกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ การดำรงชีวิตเป็นหลักธรรมขั้นต้น คือ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบธรรมเป็นสิ่งสำคัญ การที่ปราศจากโทษจึงกำหนดเอาที่การ กระทำนั้นจะต้องไม่เบียดเบียนตนและคนอื่นให้เดือดร้อน” ที่อยู่บนพื้นฐานความถูกต้องทางกฎหมายและศีลธรรม ตามหลัก พระพุทธศาสนาถือว่า ทรัพย์เป็นอุปกรณ์หรือปัจจัยอุดหนุนชีวิต มีใช้จุดหมายของชีวิต ทรัพย์จึงเป็นเครื่องช่วยให้มนุษย์มีความสุข ในการที่การดำเนินชีวิตในการรับ นั่นเอง

3. ข้อดีของหัวใจเศรษฐกิจในการพัฒนาชีวิต

ข้อดีของหัวใจเศรษฐกิจในการพัฒนาชีวิตการปฏิบัติตนในการพัฒนาชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจวิถิปุทธ ซึ่งเป็นพลังที่จะนำไปสู่ การแก้ไขปัญหาของมนุษย์ คล้ายคลึงกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีกระบวนการปฏิบัติคุณธรรม 4 ประการ [5] ได้แก่ (1) คุณ ของการมีความจริงใจต่อตนเอง (สัจจะ) คือ เป็นคนหนักแน่นอดทน มีความเจริญก้าวหน้าในธุรกิจ การงานกิจการได้ผลดี มีคนเชื่อถือ ยำเกรง ทำความมั่นคงให้แก่ครอบครัวทำให้ไม่ท้อถอย (2) คุณแห่งการรู้จักข่มตนเอง (ทมะ) คือ ทำให้มีความสามารถในการทำงาน ไม่ เป็นที่รังเกียจของคนอื่น มีตราภาพมั่นคง ยั้งตัวไว้ได้เมื่อจะกระทำผิด (3) คุณแห่งการมีความอดทน อดกลั้น (ขันติ) คือ ทำงานได้ผลดี บำเพ็ญตนเป็นหลักแห่งบิรารไม่มีทะเลาะวิวาทบาดหมางกัน ไม่กระทำผิด เพราะเห็นแก่ความอยาก และ (4) คุณของการละวาง

ความซื่อ (จาละ) คือ ทำความปลอดภัยให้แก่ตนเอง ทำความมั่นคงให้แก่สังคมและประเทศชาติ เป็นที่นับถือของบุคคลอื่น ทำความสงบสุขให้แก่ครอบครัวสังคม และมีจิตใจเป็นสุข

นโยบาย องค์กร และบุคคล เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจตามเคล็ดลับของหัวใจเศรษฐกิจ

นโยบาย องค์กร และบุคคล เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจตามเคล็ดลับของหัวใจเศรษฐกิจ หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิต (Production) การบริโภค (Consumption) และการกระจายผลผลิตหรือการซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิต (Distribution) ดังนั้น เศรษฐกิจชุมชน จึงหมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต ของครอบครัวต่างๆ จะเป็นเรื่องของการประกอบอาชีพ การทำมาหากิน การใช้จ่ายใช้สอย และการซื้อขายข้าวของ เครื่องใช้ต่างๆ ของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันนั่นเอง เศรษฐกิจชุมชน จะเป็นการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน เพื่อปรับปรุงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จะต้องจัดการโดยชุมชน ในทุกขั้นตอนการผลิตโดยเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน มาผสมผสานกับความรู้หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ การจัดการต้องเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ มีความแตกต่าง และมีนวัตกรรมที่เหมาะสม เพื่อพึ่งพาตนเองของชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นกิจกรรม ทางเศรษฐกิจที่เน้นความสัมพันธ์ในท้องถิ่น เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้น จึงสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาทั้ง 2 ด้าน คือ ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาชุมชน ไปพร้อม ๆ กัน [6] ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนา เพราะถ้าหากเศรษฐกิจชุมชนมีความมั่นคง แข็งแรงก็จะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของทั้งประเทศ มีความมั่นคง แข็งแรงตามไปด้วย เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ การพัฒนาที่ถูกต้องและเหมาะสม ควรมุ่งเน้นการพัฒนาและการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง จนสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน ในปัจจุบัน แผนการพัฒนาประเทศได้เปลี่ยนมาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแต่ก็ยังคงเน้นภาคอุตสาหกรรมอยู่และต่อมาได้มีการปรับแผนมาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนาตามแผนดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลก และแก้ปัญหาเศรษฐกิจ การฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนโดยการนำหลักธรรมมาใช้กับการแก้ ปัญหาเศรษฐกิจ เป็นการบูรณาการหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ กับกระบวนการลงสู่พื้นที่ชุมชน ปฏิบัติการร่วมกับชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดในลักษณะการบริการวิชาการที่เหมาะสม ให้ชุมชนมีส่วนร่วมศึกษา ร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ โดยให้ความสำคัญกับความร่วมมือเพื่อเสริมเติมเต็มของชุมชนทำให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและถาวรตลอดไป [7] ในระดับนโยบาย ระดับองค์กร และ ระดับบุคคล ดังนี้

1. ระดับนโยบาย

ประเทศไทยเริ่มมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบัน ก็เป็นเวลาเกือบห้าทศวรรษและใช้แผนพัฒนามาแล้ว 10 ฉบับ การพัฒนาที่ผ่านมาอันอาจก่อให้เกิดผลดีในบางด้าน หากพิจารณาโดยรวมมาแล้วกล่าวโดยสรุปได้ว่าไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรและผลจากการพัฒนา ที่อาศัยกรอบแนวคิดจากทฤษฎีตะวันตกในระยะแรกนั้นได้ก่อให้เกิดผลกระทบให้กับสังคมไทย อย่างมากมายหลายด้าน เช่น ในด้านของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านวิถีชีวิตที่ติงามของคนไทยในอดีต ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพอนามัย ด้านการกระจายรายได้และความเหลื่อมล้ำในสังคม และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกลืนหายไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมที่เสื่อมโทรมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเข้าสู่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2544) ซึ่งได้ยอมรับความล้มเหลวของการพัฒนาที่ผ่านมาโดยสรุปว่า “เศรษฐกิจดี - สังคมมีปัญหา - การพัฒนาไม่ยั่งยืน”

ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดของการพัฒนาจากเดิมที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ มาเป็นการให้คนเป็นเป้าหมายหลัก หรือเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยถือว่าการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมือที่จะช่วยให้คนมี

ความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีใช้เป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา นอกไปจากนี้แผนพัฒนา ฉบับที่ 8 ยังได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาจากเดิมที่เป็นการพัฒนาแบบ แยกส่วน มาเป็นระบบ “รวมส่วน หรือ บูรณาการ” เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และนับเป็นแผนพัฒนา ฉบับแรกที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกสาขาอาชีพและทุกภูมิภาคเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น และกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศด้วย เป็นที่น่าเสียดายว่า ขณะที่แผนพัฒนาฉบับที่ 8 กำลังจะได้รับการปฏิบัติตามแผนอย่างเต็มที่ ประเทศไทยก็เข้าสู่ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจที่เรียกกันว่า “เศรษฐกิจฟองสบู่” ซึ่งนับเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ร้ายแรงที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศและผลกระทบที่รุนแรงนั้นยังปรากฏให้เห็นอยู่จนปัจจุบันนี้ แม้ว่าจะมีความพยายามแก้ไขปัญหาลักษณะที่และมีวิวัฒนาการฟื้นตัวอยู่บ้างในบางส่วนก็ตามจากผลพวงของวิกฤติ “เศรษฐกิจฟองสบู่” ทำให้แนวความคิดเรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “แนวคิดเศรษฐกิจ” พอเพียง ได้รับความสนใจและนำมาพิจารณาวิเคราะห์กันอย่างจริงจังมากขึ้น เนื่องจากมีข้อสรุปตรงกันเป็นส่วนใหญ่จากนักคิด นักวางแผน นักพัฒนา ฯลฯ ว่าการพัฒนาเก่าที่ผ่านมานั้นยังไม่ประสบความสำเร็จและคงจะดำเนินการอย่างที่เคยปฏิบัติมาไม่ได้อีกต่อไปแล้ว จึงน่าจะมี “ทางเลือก” ที่มั่นคงกว่าเหมาะสมกว่าและปลอดภัยกว่าสำหรับอนาคตของประเทศชาติ และทุกคนในชาติเป็นส่วนรวม “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “เศรษฐกิจพอเพียง” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเป็นอุดมคติหลักของแนวความคิดการพัฒนาประเทศเป็นต้นมา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2549) เป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทาง ในการพัฒนาและบริการประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลางเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลมีคุณภาพและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงต่างๆ [8] แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ซึ่งประกาศใช้ในปีมหามงคลนี้ เป็นแผนที่เกิดจากการระดมพลังความคิดและการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทยจากทุกภาคส่วนทุกหมู่เหล่า ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ มาร่วมกันดำเนินการในทุกขั้นตอนอย่างกว้างขวาง และเห็นพ้องร่วมกันอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างจริงจัง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” อันจะเป็นการเสริมสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนโดยถ้วนหน้าสมดังพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสมหามงคลสมัยปีพุทธศักราช 2549 อันเป็นปีแห่งการฉลองเฉลิมพระเกียรติในการครอง สิริราชสมบัติครบ 60 ปี อันยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ปวงชนชาวไทยทุกภาคส่วน ทุกสาขาอาชีพในทุกภูมิภาคที่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนากับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาอย่างเป็นขั้นตอนโดยตลอด ขอน้อมเกล้าฯ น้อมกรมหม่อมถวายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 แด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจ และเชื่อมความรักสามัคคีของปวงชนทั้งชาติให้สมานฉันท์เป็นหนึ่งเดียว โดยมุ่งหวังให้สังคมไทยในอนาคตมีการพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำสังคมไทยไปสู่ความสันติสุขและคนไทยทั้งชาติอยู่ร่วมกันอย่างรู้ รัก สามัคคีภายใต้ร่มพระบารมีตลอดไป [9]

ในระยะของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง [10]

กล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาของประเทศไทยในอนาคตระดับนโยบาย ตลอดทั้งการทบทวนผลการพัฒนาและสถานะของประเทศ ได้สะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างการพัฒนาของประเทศที่ไม่สมดุล ไม่ยั่งยืน และอ่อนไหวต่อผลกระทบจากความผันผวนของปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวหันมาทบทวนกระบวนการพัฒนาในทิศทางที่พึ่งตนเอง

และมีภูมิคุ้มกันมากขึ้น โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง บนพื้นฐานคุณภาพเชิงพลวัตของการพัฒนาที่เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง โดยมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ

2. ระดับองค์กร

การพิจารณาองค์กรธุรกิจในฐานะที่เป็นเจ้าของกระบวนการผลิต ซึ่งมีหน้าที่ในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการบริโภค โดยที่เจ้าของหน่วยการผลิตจะได้รับผลตอบแทนในรูปของเงินที่สามารถนำมาเป็นทุนรอนในการซื้อหาปัจจัยการผลิตสำหรับการผลิตในรอบต่อไป และเป็นผลกำไรสำหรับแบ่งสรรให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของ จะเห็นว่าบทบาทหลักขององค์กรธุรกิจในฐานะเจ้าของหน่วยการผลิต คือ การแสวงหาทรัพยากรเพื่อใช้สอยในกิจการที่มีลักษณะดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง และการมุ่งหวังผลกำไรจากการดำเนินงานจากมูลค่าการจำหน่ายสินค้าและบริการหลักจากหักค่าใช้จ่ายต่างๆ ในกิจการทั้งหมดแล้ว

ในฐานะเจ้าของกระบวนการผลิต ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ ได้แก่ ตัวชี้วัดคุณค่าของปัจจัยการผลิต (ด้านความมีเหตุผล) คือ การพิจารณาอรรถประโยชน์ในทรัพยากรที่คำนึงถึงคุณค่าในการใช้สอยมากกว่าคุณค่าในการแลกเปลี่ยน ตัวชี้วัดสัดส่วนปัจจัยการผลิต (ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี) คือ การพิจารณาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นก่อนการซื้อหาจากภายนอกตัวชี้วัดคุณค่าการผลิต (ด้านความมีเหตุผล) คือ การผลิตด้วยอาชีพปรีสุทธิศีล ๖ ๖ ประการประกอบมิฉาชีพที่ระบุไว้ในวิชา 5 และประกอบสัมมาชีพหรืออาชีพที่สุจริต ตัวชี้วัดประสิทธิผลการผลิต (ด้านความพอประมาณ) คือ การผลิตที่เน้นความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากรและตัวชี้วัดประสิทธิผลการผลิต (ด้านความพอประมาณ) คือ การผลิตเพื่อสร้างผลผลิตที่ใช้การได้โดยเน้นให้เกิดของเสียจากกระบวนการผลิตให้น้อยที่สุด เกิดการทำลายให้น้อยที่สุด

นอกจากนี้ หน่วยการผลิตยังจะต้องคำนึงถึง “ผลกระทบต่อผู้ภายนอก” จากการผลิตของตนเองในมิติต่างๆ (ด้านความมีเหตุผล) ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ตลอดจนคำนึงถึง การเตรียมพร้อมรับ “ผลกระทบจากภายนอก” ที่มีต่อกระบวนการผลิตหรือกิจการของตนเอง (ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี) ทั้งจากปัจจัยนำเข้าที่สามารถควบคุมหรือบริหารจัดการได้ เช่น ทุน เทคโนโลยี พลังงาน และจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ภัยธรรมชาติ ความผันผวนของตลาด นโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นข้อพิจารณาที่ต้องรวมอยู่ในตัวชี้วัดของหน่วยการผลิตในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการและสิ่งภายนอก

ตัวชี้วัดทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ได้แสดงคุณลักษณะทั้งสาม คือ ความพอประมาณความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างครบถ้วนเช่นเดียวกับที่ปรากฏในกระบวนการบริโภคของครัวเรือน (เป็นข้อพิสูจน์อีกครั้งหนึ่งว่าคุณลักษณะทั้งสามจะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กัน มิอาจแยกส่วนในขั้นปฏิบัติได้) และเรียกผลิตภาพ (Productivity) ในกระบวนการผลิตที่เกิดจากการวัดด้วยตัวชี้วัดทั้ง 5 ตัวดังกล่าว ว่าเป็นดัชนีผลิตภาพ เพื่อกำหนดระดับของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพุทธเศรษฐศาสตร์

เป้าหมายในกระบวนการผลิต แม้มิใช่ความสุขที่ประกอบเป็นกามโมคิสุข 4 ดังเช่นเป้าหมายในกระบวนการบริโภค แต่ก็ยังเป็นขั้นตอนส่งออกผลผลิตที่เป็นสินค้าและบริการในลักษณะของรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส (กามคุณ 5) ให้แก่หน่วยบริโภค เรียกว่า กามโมคิ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการบริโภคผลผลิตที่เป็นปัจจัยส่งออกจากกระบวนการผลิตของตัว หรือนำไปแจกจ่ายแบ่งปัน หรือนำไป

จำหน่ายแลกเปลี่ยนทรัพย์สินเงินทอง แล้วจึงนำเงินที่ได้นั้น มาซื้อหาปัจจัยการบริโภคจากภายนอกมาเพื่อการบริโภคอีกต่อหนึ่ง เจ้าของกระบวนการผลิต ในที่นี้ จึงดำรงบทบาทเป็นกามโมคิด้วยไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ในพุทธธรรม ได้จำแนกกามโมคิออกเป็น 10 จำพวก เรียกว่า กามโมคิ 10 [11] โดยในแต่ละจำพวก จะมีวิธีในการแสวงหาทรัพย์ และประโยชน์มุ่งหมายในการใช้จ่ายทรัพย์ที่ต่างกัน ดังนี้ กลุ่มแรกเป็นพวกที่แสวงหาทรัพย์โดยไม่ชอบธรรม ด้วยการงานที่ผิด ครั้งแสวงหาได้แล้ว พวกที่ (1) ไม่บำรุงตนให้เป็นสุข และไม่แจกจ่าย ไม่ทำบุญ ส่วนพวกที่ (2) บำรุงตนให้เป็นสุข แต่ไม่แจกจ่าย ไม่ทำบุญ และพวกที่ (3) บำรุงตนให้เป็นสุข และแจกจ่าย ทำบุญ ส่วนกลุ่มที่สองเป็นพวกที่แสวงหาทรัพย์ทั้งโดยชอบธรรมและไม่ชอบธรรม ด้วยการงานที่ผิดบ้างไม่ผิดบ้าง ครั้นแสวงหาได้แล้ว พวกที่ (4) ไม่บำรุงตนให้เป็นสุข และไม่แจกจ่าย ไม่ทำบุญ ส่วนพวกที่ (5) บำรุงตนให้เป็นสุข แต่ไม่แจกจ่าย ไม่ทำบุญ และพวกที่ (6) บำรุงตนให้เป็นสุข และแจกจ่าย ทำบุญ และ กลุ่มที่สามเป็นพวกที่แสวงหาทรัพย์โดยชอบธรรม ด้วยการงานที่ไม่ผิด ครั้นแสวงหาได้แล้วพวกที่ (7) ไม่บำรุงตนให้เป็นสุข และไม่แจกจ่าย ไม่ทำบุญ ส่วนพวกที่ (8) บำรุงตนให้เป็นสุข แต่ไม่แจกจ่าย ไม่ทำบุญ และพวกที่ (9) บำรุงตนให้เป็นสุข และแจกจ่าย ทำบุญ แต่เป็นผู้มัวเมาหมกมุ่นจดจ่อ ไม่เห็นโทษ ไม่มีปัญหาเป็นเครื่องสลัดออก ให้สอยโภคทรัพย์เหล่านั้น ส่วนพวกที่ (10) เป็นพวกพิเศษที่นอกจากจะแสวงหาทรัพย์โดยชอบธรรม ด้วยการงานที่ไม่ผิด ครั้นแสวงหาได้แล้ว บำรุงตนให้เป็นสุข และแจกจ่าย ทำบุญ ทั้งเป็นผู้ไม่มัวเมา ไม่หมกมุ่น ไม่จดจ่อ เห็นโทษ มีปัญหาเป็นเครื่องสลัดออก ใช้สอยโภคทรัพย์เหล่านั้น

กล่าวสรุปได้ว่า ในระดับองค์กร จะเห็นได้ว่า หลักกามโมคิ 10 ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของทั้ง “หลักการ” และ “ความมุ่งหมาย” หรือในอีกคำหนึ่งคือ “กระบวนการ” และ “ผลลัพธ์” ในลักษณะของอรรถธรรมสัมพันธ์ โดยในส่วนแรกวิธีในการแสวงหาทรัพย์ต้องเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม และในส่วนหลังประโยชน์มุ่งหมายในการใช้จ่ายทรัพย์ก็ต้องเป็นไปอย่างถูกต้องดีงามควบคู่กัน ไม่สามารถละทิ้งส่วนใดส่วนหนึ่งได้ เช่น องค์กรธุรกิจไม่ควรได้รับการยกย่องสรรเสริญ แม้จะประสบความสำเร็จในยอดขายผลกำไร หรือมีความมั่นคงมากเพียงใดก็ตาม หากวิธีการในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่งคั่งนั้นไม่เป็นไปโดยชอบธรรม เช่น ใช้วิธีการเอาเปรียบ การฉ้อโกง การผูกขาด การทุบตลาด การหลอกลวง หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง องค์กรธุรกิจที่ผู้ถือหุ้นและผู้บริหารสามารถประกอบกิจการจนได้มาซึ่งทรัพย์สินความมั่งคั่งอย่างสุจริตถูกต้องในส่วนแรก แต่หากมิได้ดูแลพนักงานของตนให้มีรายได้และความสุขอย่างทั่วถึงเป็นธรรม มิได้ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมหรือช่วยเหลือชุมชนรอบข้างหรือมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเหมาะสมพอเพียง องค์กรธุรกิจนั้นก็สมควรจะได้รับการยกย่องสรรเสริญในส่วนหลังนี้เช่นกัน

3. ระดับบุคคล

ในระดับบุคคล หากพิจารณาคุศลในฐานะที่เป็นเพียงทรัพยากรหรือปัจจัยในการผลิตเพื่อการพัฒนาคนจะเกี่ยวข้องกับคุณค่าของปัจจัยการผลิต (ด้านความมีเหตุผล) เป็นหลัก แต่หากพิจารณาคุศลในฐานะที่เป็นเจ้าของหน่วยการผลิตหรือเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ ตัวชีวิตปัจจัยการผลิต (ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี) ตัวชีวิตคุณค่าการผลิต (ด้านความมีเหตุผล) ตัวชีวิตประสิทธิภาพการผลิต (ด้านความพอประมาณ) และตัวชีวิตประสิทธิผลการผลิต (ด้านความพอประมาณ) ในภาคการบริโภค การพัฒนาคนจะเกี่ยวข้องกับคุณค่าการบริโภค (ด้านความมีเหตุผล) การพัฒนาคน ได้แสดงคุณลักษณะในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ให้เห็นอย่างครบถ้วน ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันถึงความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่จำเป็นต้องมีคุณลักษณะทั้งสามดำเนินควบคู่ไปพร้อม ๆ กัน ในการพัฒนาคนตามหลักพุทธธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรืออำนวยการประโยชน์สุข 4 ประการ ดังนี้ (1) ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น (อุฏฐานสัมปทา) คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดการให้ได้ผลดี (2) ความถึงพร้อมด้วยการรักษา (อารักขสัมปทา) คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานของตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย (3) ความเป็นผู้มีมิตตติ (กัลยาณมิตตตา) คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือก

เสวนา สำเนียงหรือตระหนักรู้ที่จะศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศิล จาคะ ปัญญา และ (4) ความเป็นอยู่เหมาะสม (สมชีวิตา) คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ผิดเคืองหรือพุ่มพวย หารายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ นอกจากนี้ ยังมีการกระจายผลผลิตวรรคธรรมแรกที่กล่าวถึงการเว้นขาดจากของที่เขาไม่ได้ให้ ในขณะที่วรรคธรรมหลังสามารถขยายไปได้ถึงองค์ธรรมหมวดสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ (1) ทาน (การให้) คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน (2) เพียรวิริยะ (วาทาเป็นที่รัก) คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคีให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยินดี (3) อุตสาหะ (การประพฤติประโยชน์) คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม และ (4) สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี [12]

เคล็ดลับหัวใจเศรษฐีกับที่เป็นกุญแจแห่งในการดำเนินชีวิต

เคล็ดลับหัวใจเศรษฐีกับที่เป็นกุญแจแห่งในการดำเนินชีวิตตามหลักทางพุทธเศรษฐศาสตร์โดยสุจริตยุดิธรรมที่เรียกว่า “หัวใจเศรษฐี” คือ อุ อา กะ สะ ดังนี้

1. อุ

คำว่า “อุ” ย่อมาจากคำว่า “อุฏฐานสัมปทา แปลว่า ขยันหา” กล่าวคือ อุฏฐานสัมปทา [13] คือ ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริต ผักฝนให้มีความชำนาญและรู้จัก รู้จักใช้ปัญญา สอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่ดีจัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี เพราะว่า พระพุทธศาสนาสอนเน้นให้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้วยปัญญา จึงเป็นปัญญานิยม มิใช่วัตถุนิยมหรือบริโภคนิยม ดังนั้น ปัญญาจึงจัดเป็นจุดเน้นที่สำคัญที่สุดในเศรษฐกิจแนวพุทธ ตามหลักพระพุทธศาสนา นอกจากสอนให้มีความฉลาดในการจัดการกับเทคโนโลยีต่าง ๆ แล้ว ยังหมายถึงให้ใช้ปัญญาสามารถควบคุมเทคโนโลยีต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างถูกต้องเป็นประโยชน์อย่างมากที่สุดด้วย ซึ่งพระพุทธศาสนาถือว่า เป็นสิ่งที่ประเสริฐกว่าทรัพย์สินเงินทองของมีค่าภายนอกร่างกาย เพราะปัญญาเท่านั้นเป็นเหตุบรรลุนิพพานซึ่งเป็นที่สุดแห่งภพในโลกนี้ จึงประเสริฐกว่าทรัพย์” เพราะว่ามีปัญญาถึงจะสิ้นทรัพย์ก็เป็นอยู่ได้ ส่วนคนที่ไม่มีทรัพย์แต่ไม่มีปัญญาที่เป็นอยู่ไม่ได้ หรือ ความอึดด้วยปัญญา ประเสริฐที่สุด” [14] จะเห็นได้ว่า การดำเนินชีวิตด้วยปัญญาเป็นตัวนำ คือ เอาปัญญามาใช้ในการควบคุมพฤติกรรมในความอยากไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ด้วยการขจัดความต้องการที่ไม่จำเป็นแล้วสร้างคุณธรรมให้เกิด เช่น มัตตัญญูตา มีความรู้จักพอ มีความรู้จักประมาณ ตามกำลังของตนเป็นต้น หลักศีลธรรมจึงกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้ดำเนินไปสอดคล้องกับเป้าหมายทางจิตวิญญาณที่มุ่งไปสู่การมีคุณภาพชีวิต พระพุทธศาสนาจึงมุ่งเน้นการสอนความจริงที่เป็นประโยชน์ และสั่งสอนเฉพาะสิ่งที่จะนำมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริง ด้วยเหตุที่ว่าพระพุทธศาสนามุ่งสอนหลักธรรม อันเป็นธรรมที่ยิ่งใหญ่ได้วางแนวทางปฏิบัติเพื่อให้มนุษย์หลุดพ้นจากทุกข์และดำเนินไปสู่ชีวิตอันประเสริฐทั้งในระดับโลกียธรรม และโลกุตระธรรมนี้เองในฐานะที่เป็นทางดำเนินชีวิตนั่นเอง

กล่าวสรุปได้ว่า คำว่า “อุ” ย่อมาจากคำว่า “อุฏฐานสัมปทา แปลว่า ขยันหา” ในการประกอบอาชีพการงานที่ สุจริต แสวงหาทรัพย์สมบัติในทางที่ชอบประกอบด้วยธรรม ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เกียจคร้าน หนักก็เอาเบา ก็สู้ ตลอดถึงการหมั่นศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพการงานของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้มีความชำนาญในกิจการงานที่ทำมากขึ้น อันจะเป็นผลให้ได้รับความเจริญก้าวหน้าในงานนั้น ๆ เช่น ได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้น ได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น นั่นเอง

2. อา

คำว่า “อา” ย่อมาจากคำว่า “อารักขสัมปทา แปลว่า รักษาดี” กล่าวคือ อารักขสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครอง เก็บ รักษาโภคทรัพย์ และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย เมื่อหาทรัพย์มาได้แล้ว รู้จักจัดสรรทรัพย์นั้น โดยถือหลักการแบ่งทรัพย์เป็น 4 ส่วน ที่เรียกว่า โภควิภาค 4 คือ (1) เอนก โภค ภูถุเขย 1 ส่วน ใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุงเลี้ยง และทำประโยชน์ (2) ทวีติ กมม บัทยเขย 2 ส่วน ใช้เป็นทุนประกอบการงาน (3) จตุตถญจ นิธาเปยย อีก 1 ส่วน เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น พึงเข้าใจและค้ำนึ่งไว้เสมอว่า การที่เพียรพยายามแสวงหารักษา และครอบครองโภคทรัพย์ไว้นั้น ก็เพื่อจะใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและคนอื่น ถ้าไม่ใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดคุณประโยชน์แล้ว การหาและการมีทรัพย์สมบัติก็ปราศจากคุณค่า หากความหมายใดๆ มิได้ ดังนั้นเมื่อมีทรัพย์หรือหาทรัพย์มาได้แล้ว พึงปฏิบัติต่อทรัพย์หนึ่งส่วนแรกข้างต้น ตามหลักโภคาทิยะ (ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคะ หรือเหตุผลที่ อริยสาวกควรยึดถือในการที่จะมีครอบครองทรัพย์สมบัติ) 5 ประการ ได้แก่ (1) เลี้ยงตัว เลี้ยงมารดาบิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข (2) บำรุงมิตรสหาย และผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข (3) ใช้ปกป้องรักษาสวัสดิภาพ ทำตนให้มั่นคงปลอดภัยอันตราย (4) ทำพละ คือ สละเพื่อบำรุงและบูชา 5 อย่าง ได้แก่ (4.1) ญาติพละ สงเคราะห์ญาติ (4.2) อติถิพละ ต้อนรับแขก (4.3) ปุพพเปตพละ ทำบุญหรือสักการะอุทิศผู้ล่วงลับ (4.4) ราชพละ บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากร เป็นต้น (4.5) เทวตาพละ ถวายเทวดา คือ ทำบุญอุทิศสิ่งที่เคารพบูชาตามความเชื่อถือ และ (5) อุปลัมภ์บำรุงพระสงฆ์ และเหล่าบรรพชิตผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ผู้ไม่ประมาทมัวเมา จะเห็นได้ว่า เมื่อได้ใช้โภคทรัพย์ทำประโยชน์อย่างนี้แล้ว ถึงโภคทรัพย์จะหมดสิ้นไปก็สบายใจได้ว่าได้ใช้โภคะนั้นให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้ว ถึงโภคะเพิ่มขึ้นก็สบายใจเช่นเดียวกัน เป็นอันไม่ต้องเดือดร้อนใจ ในการใช้จ่ายใน 5 ข้อนี้ ท่านมุ่งแจกแจงรายการที่พึงจ่าย ให้รู้ว่าควรใช้ทรัพย์ทำอะไรบ้าง มิใช่หมายความว่า ให้แบ่งส่วนเท่ากันไปทุกข้อ [15]

กล่าวสรุปได้ว่า คำว่า “อา” ย่อมาจากคำว่า “อารักขสัมปทา แปลว่า รักษาดี” กล่าวคือ เมื่อมีความขยันหมั่นเพียรแสวงหาทรัพย์มาได้โดยทางที่สุจริตแล้ว ก็ต้องรู้จักรักษาทรัพย์สินที่หามาได้นั้นให้คงอยู่ ไม่ให้สูญหาย ไม่ให้เสียหาย เช่น การนำเงินไปฝากธนาคาร เป็นต้น แต่คำว่า “รักษา” ในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงแค่การเก็บรักษาทรัพย์สินเท่านั้น ยังมุ่งหมายถึงการหลีกเลี่ยงจาก อบายมุข ทั้ง หลายอันจะเป็นทางให้เสื่อมทรัพย์ เช่น เว้นจากสุรายาเมา ยาเสพติดทั้งหลาย เว้นจากการพนันทุกชนิด เป็นต้น อันจะเป็นทางให้เสียทรัพย์ ลองคิดดูดี ๆ ว่า เราทำงานหาเงินมาด้วยความเหนื่อยยากลำบาก สมควรหรือไม่ที่จะผลาญทรัพย์ให้หมดไปกับอบายมุขทั้งหลายนั่นเอง

3. กะ

คำว่า “กะ” ย่อมาจากคำว่า “กัลยาณมิตรตตา แปลว่า มีกัลยาณมิตร” กล่าวคือ กัลยาณมิตรตตา คือ การคบหาคนดีเป็นมิตร คือรู้จักเสวนาคบหาคน ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ซุกงูไปในทางเสื่อมเสีย เลี่ยงเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือและมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพทางการงาน การมีมิตรดี สหายดี จึงมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการเกื้อกูลให้เกิด กำลังใจ และกำลังปัญญา ที่จะต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคปัญหาต่างๆ การจะสร้างกำลังใจหรือกำลังปัญญาให้เกิดขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยภายนอกของการมีเครือข่ายกัลยาณมิตรเพื่อคอยช่วยเหลือสนับสนุนในบางเรื่อง รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกันและกัน หรือเป็นแบบอย่างอ้างอิงที่มีนัยสำคัญของสหุมิตร หรือมิตรแท้ 4 [16] (มิตรมีใจดี มิตรที่จริงใจ) คือ (1) มิตรอุปการะ มีลักษณะ 4 คือ (1.1) เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน (1.2) เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน (1.3) เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้ (1.4) มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก (2) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มีลักษณะ 4 คือ (2.1) บอกความลับแก่เพื่อน (2.2) ปิดความลับของเพื่อน (2.3) มีภัยอันตราย ไม่ละทิ้ง และ (2.4) แม้ชีวิตก็สละให้ได้ (3) มิตรแนะนำประโยชน์ มีลักษณะ 4 คือ (3.1) จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้ (3.2) คอยแนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี (3.3) ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง และ (3.4) บอกทางสุขทางสวรรค์

ให้ และ (4) มิตรมีน้ำใจ มีลักษณะ 4 คือ (4.1) เพื่อนมีทุกข์ พลอยไม่สบายใจ ทุกข์ ทุกข์ด้วย (4.2) เพื่อนมีสุข พลอยแถมชื่นยินดี สุข สุขด้วย (4.3) เขาดีเตือนเพื่อน ช่วยยับยั้งแก้ไข และ (4.4) เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน

กล่าวสรุปได้ว่า คำว่า “กะ” ย่อมาจากคำว่า “กัลยาณมิตรตา แปลว่า มีกัลยาณมิตร” หมายถึง การเลือกคบคน ให้รู้จักเลือกคบแต่คนที่ดีมีศีลธรรม เพราะคนที่ดีมีศีลธรรมนั้นย่อมจะสามารถแนะนำเราในทางที่ดีที่ถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ ช่วยเหลือเราได้เมื่อถึงคราวคับขัน ส่วนปามิตรหรือมิตรที่ไม่ดีนั้นย่อมจะชักนำเราไปในทางที่ไม่ดี ชักชวนให้ทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรมผิดกฎหมายบ้านเมือง เช่น ชักชวนให้เป็นคนลักเล็กขโมยน้อย ชักชวนให้กินเหล้าเมายา ชักชวนให้ไปเที่ยวสถานบันเทิงต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอบายมุขทั้งนั้น เรื่องการเลือกคบคนนี้สำคัญมาก ทุกวันนี้คนเราไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะหญิงหรือชาย เสียคนเพราะเพื่อนหรือเสียคนเพราะคนรักนี้เยอะแยะมากมาย เช่น บางคนไม่เคยกินเหล้าเลย แต่คบเพื่อนไม่ดี เพื่อนชวนกินก็ต้องกิน เพราะถ้าไม่กินเดียวเพื่อนจะล้อว่าเขย หรือเพื่อนจะไม่คบ หรือยิ่งไปกว่านั้นก็อาจจะถูกเพื่อนชวนเสพยาเสพติดบ้าง ไปทำอะไรอย่างอื่นที่ผิดศีลผิดธรรมผิดกฎหมายบ้านเมืองบ้าง ซึ่งเป็นเหตุให้เสียทรัพย์ในเบื้องต้น หนักเข้าก็เสียคน หรืออาจจะเสียถึงชีวิตไปเลยก็ได้ เพราะเหตุดังว่ามานั้น ท่านจึงสอนให้เลือกคบแต่คนดี ให้เลือกคบแต่มิตรที่ดี

4. สะ

คำว่า “สะ” ย่อมาจากคำว่า สมชีวิตา แปลว่า เลี้ยงชีวิตพอเพียง กล่าวคือ สมชีวิตา คือ เลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่พอดีสมรายได้มีให้ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่น้อยที่สุด โดยได้ผลประโยชน์จากการใช้นั้นมากที่สุด เช่น ประหยัดเงิน คือ การใช้เงินเมื่อถึงคราวใช้โดยรู้คุณค่าของเงิน ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย หรือใช้อย่างไม่ถูกต้อง แต่มีได้หมายถึงการเก็บไว้โดยไม่จ่ายเลย จะต้องรู้จักใช้ รู้จักเก็บ ให้เหมาะสม ประหยัดเวลา คือ รู้จักใช้เวลาที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ คำนึงกับเวลาที่ผ่านไป ประหยัดวาจา คือ รู้จักพูดในเวลาและสถานที่ที่ควรพูด โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและบุคคลที่พูดด้วย ดังนั้นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามนัยพระพุทธศาสนา คือ ศีลธรรม แบบแผนทางความประพฤติจึงถูกกำหนดขึ้นตามกรอบแห่งศีลธรรม “ศีล” ในฐานะระเบียบการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ สังคมและธรรมชาติ มีการสำรวจระวังทางกาย วาจา และใจ อันเป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมในปัญญา การดำเนินชีวิตกับสภาวะเศรษฐกิจวิกฤตอย่างนี้นั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนหลักการวิธีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์เพื่อเข้าถึงจุดหมายในการดำเนินชีวิต ดังนี้ (1) ความขยันหมั่นเพียร รู้จักใช้ปัญญาจัดการดำเนินกิจการ เรียกว่า อุฏฐานสัมปทา (2) รู้จักเก็บรักษาทรัพย์สิน และผลแห่งกิจการงาน ให้รอดพ้นอันตรายไม่เสื่อมเสีย เรียกว่า อารักขสัมปทา (3) รู้จักแสวงาคบหาคนที่เกื้อกูลแก่การงาน ความดีงามและความก้าวหน้าของชีวิต เรียกว่า กัลยาณมิตรตา (4) รู้จักเลี้ยงชีวิตแต่พอดีให้มีความสุขได้โดยไม่สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือย สามารถประหยัดทรัพย์ไว้ให้เพิ่มพูนขึ้นได้เรียกว่า สมชีวิตา [17]

กล่าวสรุปได้ว่า คำว่า “สะ” ย่อมาจากคำว่า สมชีวิตา แปลว่า เลี้ยงชีวิตพอเพียง หรือ ความเป็นผู้ดำรงชีพสมควร ในข้อนี้สอนให้รู้จักใช้ชีวิตตามความเหมาะสม คือสมควรแก่ฐานะ ไม่ว่าจะมั่งมีทรัพย์เงินทองมากหรือน้อย ไม่ว่าจะมั่งมีฐานะยากจนหรือร่ำรวย การใช้จ่ายใช้สอยก็ให้เป็นไปตามสมควร การใช้จ่ายทรัพย์เพื่อดำรงชีวิตก็ให้เป็นไปตามความเหมาะสม ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ไม่สุรุ่ยสุร่ายไม่ก่อหนี้สิน โดยสรุปก็คือให้รู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อดำรงชีพตามสมควรแก่ฐานะ ของตนเอง

บทสรุป

จากการวิเคราะห์เรื่อง “กุญแจชีวิตกับเคล็ดลับของหัวใจเศรษฐี” พบว่า หัวใจเศรษฐี คือ อุ อา กะ สะ ซึ่งเป็นหลักการแก้จนตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายให้เกิดประโยชน์สูงและประหยัดสุด มุ่งเน้นประโยชน์สุขปัจจุบัน อันเป็นที่ต้องการของบุคคลทั่วไป เนื่องจากสังคมไทยยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน มักจะให้ความเคารพยกย่องผู้ที่มีทรัพย์สิน เงินทองและชอบเหยียบย่ำผู้ที่

ต่ำต่อยด้อยกว่าตัว ต่อไปนี้บุคคลใดต้องการร่ำรวยมีทรัพย์สินเงินทองและเกียรติยศชื่อเสียง จะต้องปฏิบัติตามหลักธรรม 4 ประการ หรือเรียกว่า หัวใจเศรษฐี อุ อา กะ สะ โดยจะต้องประพฤติปฏิบัติชอบที่อยู่บนพื้นฐานทางเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความสอดคล้องกับหลักธรรม ที่เรียกว่า ทัศนคติ 4 ประการ คือ (1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น (2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม) (3) กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว และ (4) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง ธรรมทั้ง 4 ประการ เป็นหลักธรรม ที่เรียกว่า “หัวใจเศรษฐี” โดยมักท่องกันสั้นๆว่า “อุ อา กะ สะ” หมายถึง “ขยันหา รักษาดี ผูกมิตรกับกัลยาณมิตร ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง” เพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่คนทั่วไป ปราศจาก คือ มีทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี ด้วยธรรม 4 ประการ มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการรู้จักพอเพียง มีการพอประมาณทั้งในการบริโภคและการดำเนินชีวิตมีความมั่นคงในจิตใจ และไม่ประมาท รู้จักมัธยัสถ์ อดออม รู้จักประมาณตนเอง มีประหยัดเก็บไว้รู้จักประมาณในการบริโภคในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดี รู้จักการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่น้อยที่สุด โดยได้ผลประโยชน์จากการใช้นั้นมากที่สุด รู้จักใช้เงินเมื่อถึงคราวใช้ โดยรู้คุณค่าของเงิน ไม่สุรุ่ยสุร่าย หรือใช้อย่างไม่ถูกต้อง แต่มีได้หมายถึง การเก็บไว้โดยไม่จ่ายเลย จะต้องรู้จักใช้ รู้จักเก็บให้เหมาะสม ในการดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา ขยันหมั่นเพียร พยายามพัฒนาชีวิตด้านฐานะทางเศรษฐกิจด้วยการพึ่งตนเองเป็นหลัก เน้นให้รู้จักการดำเนินชีวิต รู้จักการใช้จ่ายและรักษาทรัพย์ที่ได้มา รู้จักการเลี้ยงชีวิตแต่พอเหมาะพอดีกับตนเอง ดูแลเอาใจใส่กิจการงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้งสอนให้ลงมือกระทำด้วยความพยายามของตน รู้ว่าตำแหน่ง ฐานะ อาชีพ การงานของตน มีหน้าที่และความรับผิดชอบ จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- [1] พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2539). **พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- [2] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). **มองวันวิสาขบูชา หยั่งถึงอารยธรรมโลก**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.
- [3] กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). **80 พรรษาเทิดไท้องค์ราชัน**. (กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด).
- [4] มหาวิทยาลัยการราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เล่มที่ 23. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- [5] ประเวศ วะสี. (2560). **แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในประเทศไทย. วารสารบัณฑิตพัฒนสาร ปีที่ 4 ฉบับที่ 2**. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- [6] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564)**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- [7] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549)**. กรุงเทพมหานคร : ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์. CURUSA.
- [8] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2545 - 2549)**. กรุงเทพมหานคร : ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์. CURUSA.
- [9] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2545 - 2549)**. กรุงเทพมหานคร : ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์. CURUSA.

- [10] มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. เล่มที่ 23. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- [11] มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. เล่มที่ 24. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- [12] พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2549). “การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์”. **พุทธศาสตร์คุณูปกัณฑ์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- [13] มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. เล่มที่ 26. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- [14] มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. เล่มที่ 27. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- [15] มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. เล่มที่ 23. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- [16] มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. เล่มที่ 11. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- [17] มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. เล่มที่ 23. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.